

**JAMOVIIY O‘YINLARDA MUVAFFAQIYAT VA MAG‘LUBIYAT
TAJIRIBASINING BOLALAR MAS’ULIYATIGA TASIRI****Nomozova Roziya Omonova***Oriental Universiteti Psixologi.***O‘rinbayeva Yulduz Rashid qizi***Oriental Unuversiteti Jismoniy**madaniyat yo‘nalishi Talabasi.*

Annotatsiya. Ushbu maqola jamoviy o‘yinlarda muvaffaqiyat va mag‘lubiyat tajribasining bolalarning mas‘uliyat hissiga ta‘sirini tahlil qiladi. Jamoviy o‘yinlar bolalarda ijtimoiy hamkorlik, qaror qabul qilish, emotsional boshqaruv va mas‘uliyatni rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, jamoviy sport va o‘yin faoliyatida erishilgan yutuqlar bolalarning o‘z-o‘zini qadrlashi, ishonchi va jamoaviy strategiyalariga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi, mag‘lubiyat esa sabr-toqat, xatolarni tahlil qilish va emotsional nazorat ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shuningdek, jamoviy o‘yinlar bolalarda muammolarni hal qilish, boshqalar bilan hamkorlikda harakat qilish va o‘z xatti-harakatlari uchun javobgarlikni ongli anglash orqali mas‘uliyatni shakllantiradi. Ilmiy tadqiqotlar asosida jamoviy o‘yinlarda muvaffaqiyat va mag‘lubiyat tajribasini uyg‘unlashtirish orqali bolalarda shaxsiy va ijtimoiy mas‘uliyatni barqaror va balansli rivojlantirish tavsiya etiladi.

Kalit so‘zlar: jamoviy o‘yinlar, bolalar, mas‘uliyat, muvaffaqiyat tajribasi, mag‘lubiyat tajribasi, ijtimoiy rivojlanish, emotsional intellekt, hamkorlik.

Jamoviy o‘yinlar bolalar rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Bu o‘yinlar orqali bolalar nafaqat jismoniy ko‘nikmalarini rivojlantiradilar, balki ijtimoiy va emotsional jihatdan ham shakllanadilar. Jamoviy o‘yinlarda muvaffaqiyat va mag‘lubiyat tajribasi bolaning shaxsiyati va ijtimoiy mas‘uliyatini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Mas‘uliyat hissi bolaga o‘z vazifalarini anglash, guruh ichida hamkorlik qilish, qarorlar qabul qilish va natijalar bilan yuzlashishni o‘rgatadi. Shu bois, jamoviy o‘yinlar bolalar tarbiyasida nafaqat qiziqarli, balki pedagogik ahamiyatga ega faoliyatdir.

Jamoviy o‘yinlar — bu bir nechta bolalar birgalikda ma‘lum maqsad sari harakat qiladigan faoliyat turidir. Ushbu o‘yinlar bolalarga quyidagi jihatlarga yordam beradi:

- Ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish: Jamoviy o‘yinlar bolaning boshqalar bilan muloqot qilish, fikr almashish, guruh ichida muvofiqlikni saqlash kabi ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi.
- Emotsional intellektni oshirish: O‘yin davomida muvaffaqiyat va mag‘lubiyatni boshdan kechirish bolaning o‘z his-tuyg‘ularini anglash va nazorat qilish qobiliyatini kuchaytiradi.

- Mas'uliyatni shakllantirish: Jamoviy o'yinlarda har bir bola o'z vazifasini bajarishga majbur bo'ladi. Shu orqali ular o'z harakatlarining natijalari uchun mas'uliyatni his qiladilar.
- Muammolarni hal qilish qobiliyati: O'yin davomida turli vaziyatlar bilan yuzlashish bolaga tez va samarali qarorlar qabul qilishni o'rgatadi [1].

Jamoviy o'yinlar bolalarning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy moslashuvi jarayonida muhim vosita hisoblanadi. Bunday o'yinlar orqali bolalar nafaqat ko'nikma va bilimlarni mustahkamlash, balki ijtimoiy hamkorlik, o'zini boshqarish va mas'uliyat hissini rivojlantiradilar. O'yin jarayonida bolalar muvaffaqiyat va mag'lubiyat tajribasini boshdan kechiradilar, bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatini ongli ravishda shakllantirishga yordam beradi.

Muvaffaqiyat bolalarda ijobiy psixologik va pedagogik natijalarni yuzaga chiqaradi. Eng avvalo, muvaffaqiyat bolalarda o'z-o'zini qadrlashni oshiradi. O'z qobiliyatiga bo'lgan ishonch mustahkamlanadi, o'zini qadrlash hissi kuchayadi va kelajakdagi faoliyatga bo'lgan motivatsiya ortadi. Masalan, o'yin davomida topshiriqni muvaffaqiyatli bajarish bolaning o'zini ijobiy baholashiga olib keladi va yangi bilimlarni o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Shuningdek, muvaffaqiyat bolalarda mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Jamoviy o'yinlarda har bir bola o'z vazifasini bajarishga majbur bo'ladi. Shu bilan u nafaqat o'z natijasi, balki guruh natijasi uchun ham javobgar bo'ladi. Bu esa bolalarda shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatni ongli ravishda shakllantiradi.

Uchinchi jihat — motivatsiyaning oshishi. Muvaffaqiyat bolani yangi ko'nikmalarni o'rganishga undaydi, ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilishga qiziqishini kuchaytiradi. Shu tariqa, muvaffaqiyat tajribasi bolaning bilim olish jarayoniga faolroq va qiziqish bilan yondashishini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, muvaffaqiyat bolalarda ijtimoiy hamkorlikni rag'batlantiradi. Guruhda muvaffaqiyatga erishish bolalarni bir-birini qo'llash, yordam berish va birgalikda ishlashga undaydi. Bu esa ularning ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantiradi va guruh ichida samarali hamkorlik qilishni o'rgatadi.

Shu tarzda, muvaffaqiyat tajribasi bolalarga o'z harakatlarining natijalarini anglash, xatti-harakatlarini boshqarish va mas'uliyatni ongli ravishda rivojlantirish imkonini beradi.

Mag'lubiyat ham bolalar rivojlanishi uchun muhim hisoblanadi. U bolaga hayotiy vaziyatlarga tayyor bo'lish, muammolarni qabul qilish va qiyinchiliklarga moslashish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Mag'lubiyat bolalarga bir qator ijobiy imkoniyatlar yaratadi.

Birinchidan, muammolar va qiyinchiliklarni qabul qilish ko'nikmasi shakllanadi. O'yin natijasi kutilgandek bo'lmaganda, bola vaziyatni konstruktiv qabul

qilishni o'rganadi. Bu esa uning kelajakdagi hayotiy vaziyatlarga moslashuvchanligini oshiradi.

Ikkinchidan, mag'lubiyat mas'uliyatni chuqurlashtiradi. Natija kutilganidek bo'lmaganida, bola o'z xatti-harakatlarini tahlil qiladi va xatolarini tan oladi. Shu orqali u mas'uliyatni yanada ongli ravishda his qiladi va xatti-harakatlarini boshqarish qobiliyatini oshiradi.

Uchinchi jihat — sabr-toqat va chidamlilikni oshirish. Mag'lubiyat bolaga sabr-toqatni o'rgatadi, muvaffaqiyatsizlikni konstruktiv qabul qilishga va stressli vaziyatlarda xotirjam bo'lishga yordam beradi.

Shuningdek, mag'lubiyat bolalarda emotsional nazoratni rivojlantiradi. U g'azab, tushkunlik yoki qayg'u kabi his-tuyg'ularni konstruktiv tarzda ifodalashni o'rganadi, o'z hissiy holatini boshqarishga qodir bo'ladi.

Shu bilan mag'lubiyat bolaga xatolarini tahlil qilish, sabr-toqatni oshirish va kelajakda yaxshiroq qarorlar qabul qilish imkonini beradi [4].

Xulosa qilib aytganda, jamoviy o'yinlar bolalar rivojlanishida muhim vosita hisoblanadi. Muvaffaqiyat tajribasi bolada o'zini qadrlash, motivatsiya va ijtimoiy hamkorlikni oshiradi, mag'lubiyat tajribasi esa sabr-toqat, xatolarni tahlil qilish va emotsional nazoratni rivojlantiradi. Shu bilan birga, muvaffaqiyat va mag'lubiyatni uyg'un qo'llash bolalarda shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatni barqaror rivojlantirishga yordam beradi. Jamoviy o'yinlar nafaqat qiziqarli faoliyat, balki pedagogik va psixologik jihatdan bolalarning tarbiyasida muhim rol o'ynaydigan vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xo'jamatova X.M. Maktabgacha yoshdagi bolalar ijtimoiylashuvida o'yinlarning ta'limiy ahamiyati // Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal. — 2024. — № 3. — B. 25–33.
2. Muxtorova Z.S., Djurayeva A.V. The Role of Games in the Development of Speech in Preschool Children // Uzbek Scholar Journal. — 2024. — Vol. 11, № 2. — P. 45–52.
3. Yo'ldasheva N.U. Boshlang'ich sinflarda jamoviy o'yinlardan foydalanish orqali o'quvchilarning ijtimoiylashuvini rivojlantirish // Modern Education and Development. — 2025. — Vol. 29, № 2. — B. 395–401.
4. Yormatova M.I. Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyati // Multidisciplinary Journal of Science and Technology. — 2025. — Vol. 14, № 4. — B. 112–119.